

Sprog er mere end et praktisk redskab

v/ Susanne Bartram, stud.scient.anth.

Den 22. og 23. marts afholdte Socialt Udviklingscenter SUS for tredje gang Netværksdage for socialarbejdere og andre medarbejdere, der til daglig arbejder med socialt udsatte grønlandere. Det fælles tema for disse netværksdage var 'sprog og sprogbarrierer'. Gennem oplæg, film og diskussion blev der sat fokus på grønlandsk sproghistorie, og på hvilke måder sprog har en betydning i forhold til integration i det danske samfund.

Sprog og den sociale indsats

Sprog er generelt et væsentligt tema, når man diskuterer den sociale indsats for socialt udsatte grønlandere. På den ene side anerkender man behovet for og retten til at udtrykke sig på det sprog den enkelte behersker bedst. Det er for manges vedkommende grønlandsk, og derfor understreges vigtigheden af eventuel tolkebistand. På den anden side betragtes gode danskundskaber som en faktor, der mindsker udsathed, og som et integrationsfremmende redskab, der kan styrke den enkeltes mulighed for at navigere i, og interagere med det omkringliggende samfund.

Sprog er dog, som arrangementets første oplægsholder Bente Meilvang, påpegede mere end blot et praktisk redskab; det er også en størrelse mennesker identificerer sig selv og andre igennem. Bente Meilvang er uddannet i eskimologi, arbejder til dagligt som uddannelsesvejleder i Det Grønlandske Hus I København og har mange års erfaring i at undervise i grønlandsk som andetsprog og fremmedsprog. Hun viste ved en gennemgang af grønlandsk sproghistorie, hvordan skiftende sprogpolitik har været med til at skabe forskellige sociale grupperinger i det grønlandske samfund.

Grønlandsk sproghistorie

En afgørende begivenhed for forholdet mellem grønlandsk og dansk sprog er Grundlovens ændring i 1953. Grønland ændrede dengang status fra koloni til at være en del af Danmark, og med det opstod der krav fra forskelligt hold om, at dansk skulle have en central placering i undervisningen. I løbet af 1970'erne opstod der dog en massiv modstand mod 'daniseringen', og i kølvandet på Hjemmestyrets indførelse i 1979, skete der gradvist et skift fra dansk til grønlandsk som det nye prestigesprog. Det fik helt konkret den betydning, at der nu er forskelle mellem generationernes sproglige kompetencer. Bente Meilvang forklarede eksempelvis, at grønlandske unge under uddannelse i dag, har sværere ved dansk end det var tilfældet tilbage i perioden 1960-80. Da gode danskundskaber stadig er nødvendige i forbindelse med en række uddannelser og de bedre poster i erhvervs- og samfundslivet, er sprog blevet en social skillelinje mellem folk. Sprog er derfor også i høj grad politisk.

Sprog og identificering

At sprog er politisk blev illustreret af Karin Parbst's film *Inuttat Oqaatsikka - Mit sprog som menneske*, hvilket var programmets andet indslag. Filmen introducerer fem personer, der har forskellige baggrunde og tilhører både den ældre og den yngre generation. Gennem deres historier blev det tydeliggjort, hvordan dansk stadig er en afgørende faktor for at opnå indflydelse i samfundet, og at dansk alene er nok til at opnå magtfulde positioner i det grønlandske samfund. Filmen viser også, hvordan sprogligt tilhørsforhold giver mulighed for at overtrumfe det enkelte menneskes følelse af hvor det hører hjemme: Vi møder den unge kvinde, der er født og opvokset på Grønland, men kun taler dansk, og af den grund bliver udsat for mobning af sine landsmænd, på trods af at hun selv føler sig grønlandsk. Sprogligt tilhørsforhold kan altså skabe skel mellem folk.

Spørgsmålet er så om disse forhold ligefrem kan betragtes som barrierer i forhold til at lære dansk i Danmark. Det giver filmen ikke noget bud på.

Men ikke desto mindre fik oplægget og filmen os til at tænke over, at sprog ikke blot er et neutralt redskab til at kommunikere med - og til at opnå nogle praktiske fordele med. Sprog er en størrelse som det enkelte menneske identificerer sig med og igennem, og som giver andre muligheden for at gøre det samme overfor en. Hvad sprog betyder for det enkelte menneske og hvilke konsekvenser det har, hænger med andre ord sammen med *hvem* der kommunikerer, *med hvem* det gøres, og i hvilken *sammenhæng* det gøres. Dette er et nødvendigt element at tage med, når man tænker i danskundervisning for udsatte grupper .

Sprog - et redskab der skaber muligheder

Efter disse mere luftige tilgange til temaet sprog og sprogbARRIERER, blev deltagerne inviteret indenfor af to veloplagte og engagerede oplægsholdere, i et univers hvor engagement, villighed og fleksibilitet er vigtige hjørnesteen i et succesfuldt danskprojekt for socialt udsatte grønlandere i Esbjerg.

Naja Kleist, VFC, fortalte om hvordan projektet er opstartet af Videns-og Formidlingscenter for Socialt Udsatte med økonomisk støtte fra Styrelsen for Social Service. Projektet er et samarbejde mellem værestedet Oqqumut, Sprogcenter Vest og Esbjerg Kommune. Der gennemføres et parallelt projekt i København – her i samarbejde med Kofoeds Skole, sprogskolen Kigkurren og Københavns Kommune. Projektet eksisterer på 2. år.

Sprogundervisning som et pusterum

Underviser Else Lange fra Sprogcenter Vest, har i forbindelse med projektet gjort sig den erfaring at mere traditionelle undervisningsformer har vist sig bedst egnet. Det begrundes hun blandt andet med udgangspunkt i elevernes problemfyldte livssituationer, der ikke levner megen overskud til at forholde sig til løsere og mere kreative former for undervisning. Hun lægger derfor vægt på, at undervisningssituationen skal være tryk, og det skabes blandt andet ved præcision og gentagelse. Derudover lægger hun vægt på, at undervisningen skal tage udgangspunkt i hverdagsmønstre, så der bliver skabt et rum, hvor eleverne kan være til uden at skulle forholde sig til tilværelsens øvrige problemer.

Samarbejde og fleksibilitet

Else Lange fremhævede samarbejde og fleksibilitet som to andre meget væsentlige forudsætninger for det gode resultat. Selve danskundervisningen finder sted i et lokale i værestedet Oqqumut i stedet for på sprogcentret. Det har den fordel at stedets øvrige brugere inspireres til også at melde sig, ligesom at det har den effekt at dansk bliver en del af stedets dagligdag. Derudover rummer projektet en villighed til at tage hensyn til elevernes virkelighed, ved for eksempel at indrette undervisningen efter tidspunkt på dagen og måneden.

Visioner og muligheder

Oplægget høstede mange positive tilkendegivelser fra deltagerne. Et bud på hvorfor er, at det er opløftende at høre, når noget der rummer vanskeligheder faktisk kan lykkes, når blot der eksisterer villighed, samarbejde og fleksibilitet mellem parterne, samt en god portion menneskelig varme og engagement. Projektet kan være med til at give den enkelte en ekstra mulighed for at deltage i det omkringliggende samfund, og kan i sidste ende åbne op for yderligere aktiviteter som aktivering,

job og etableringen af alternative sociale netværk. Som Else Lange sagde, er det muligheden for at få fyldt et ekstra rum i den rygsæk, den enkelte går ud og møder verden med.